

Fysiek beperkend handelen
en/of
vrijheidsbeperkende
maatregelen



INHOUDSOPGAVE

Waarom en voor wie is dit protocol?	3
Inleiding	4
Richtlijn fysiek- en/of vrijheidsbeperkend handelen	4
Uitgangspunten	5
- vrijheidsbeperking (en onvrijwillige zorg)	
- evalueren van vrijheidsbeperking (en onvrijwillige zorg)	
Bouwstenen van de richtlijn	6
1. Communicatie tussen besturen, management en professionals van school	6
2. Definitie van gedrag en maatregel	6
3. Communicatie met ouders en leerlingen	8
4. Proportionaliteit en subsidiariteit	9
5. Taakverdeling	10
6. Melding en verantwoordelijkheid	10
7. Evaluatie	11
8. Nazorg	11
9. Klachten	12
10. Professionalisering	12
Bijlagen	
protocol bij fysiek ingrijpen	13
concreet handelen bij agressie op de Mgr. Hanssen	14
7-stappenplan	15

WAAROM EN VOOR WIE EEN PROTOCOL?

Drang en dwang (Drang is het aandringen op medewerking, bij dwang heeft iemand geen keus meer) zijn geen vanzelfsprekende termen bij de invulling van het geven van onderwijs in het kader van de leerplicht. In situaties waar de veiligheid van de leerling en/of diens omgeving in het geding is, kan echter niet altijd worden voorkomen dat vormen van dwang en drang noodzakelijk zijn. Het ontbreken van een wettelijk kader in het onderwijs voor fysiek beperkend handelen en het opleggen van vrijheidsbeperkende maatregelen¹ vraagt daarom om duidelijke afspraken over het handelen van professionals, die op schoolniveau schriftelijk zijn vastgelegd.

Fysiek- en/of vrijheidsbeperkend handelen in situaties waar de veiligheid van de leerling en/of diens omgeving in het geding is, is uiteraard geen doel op zich. Het nemen van dergelijke maatregelen is een stap in een pedagogisch proces, waarbij de medewerker eerst probeert met andere maatregelen – zoals de-escalerende methodieken – te reageren en waarbij aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan.

Fysiek- en/of vrijheidsbeperkend handelen mag nooit gebruikt worden met de intentie om een leerling te straffen of opzettelijk pijn te doen.

Het opstellen van die voorwaarden is onderdeel van een brede aanpak van het sociale veiligheidsbeleid binnen onze school en waar relevant in samenwerking met externe instellingen. Gezamenlijk bepalen wij de visie op veiligheid in en om de school/klas. We bepalen de voorwaarden die voor fysiek- en/of vrijheidsbeperkend handelen geëigend zijn.

Doel is uiteindelijk dat het team van de Mgr. Hanssen zich toegerust en handelingsbekwaam voelt in situaties waar de veiligheid van de leerling en/of diens omgeving in het geding is. Daarmee weten zij welke professionele afwegingen zij moeten maken om te handelen.

¹ Dit protocol heeft geen betrekking op functioneel fysiek optreden zoals het helpen van een jonge leerling op zijn stoel of het fysiek ondersteunen bij schrijflessen. Dergelijk fysiek handelen is functioneel, heeft een duidelijk doel en is toegestaan. Bedoeld wordt b.v. het tegenhouden van een leerling die zichzelf of een andere leerling iets wil aandoen, of die wil weglopen terwijl dat gevaarlijk is voor de leerling of voor anderen; leerlingen uit elkaar halen die aan het vechten zijn; jezelf verweren tegen een leerling die zich gericht agressief toont; een leerling die verzet toont bij uit een ruimte halen of naar een ruimte begeleiden; een leerling tijdelijk afzonderen.

INLEIDING

Van de Mgr. Hanssen mag verwacht worden dat ze alles doet wat nodig is om leerlingen een veilige omgeving te bieden². Verantwoordelijkheid, veiligheid en respect zijn onze drie grondregels. Dit vraagt van ons dat we een actief veiligheidsbeleid voeren dat doeltreffend is. Startpunt is de pedagogische visie die men met elkaar wil uitdragen. Deze visie staat reeds beschreven in ons Veiligheidsplan. Onze visie moet gedragen worden door alle geledingen binnen de school en ook door ouders en kinderen. Kinderen kunnen op een bepaalde leeftijd ook eigenaarschap dragen om onze school een veilig karakter te geven. Kinderen kunnen antwoord geven op de vraag welk gedrag ze willen laten zien. (volgens Viktor Frankl³) en zo de visie van school onderschrijven. De school kan kinderen stimuleren door naar positief gedrag te vragen in plaats van uitdiepen van ongewenst gedrag. We spreken elk jaar aan het begin van het nieuwe schooljaar, via een PBS-motivatiemoment, af *dat we PBS onderschrijven en doen*. Afspraken over gedrag zijn vastgelegd en *worden* door iedereen gedragen en begrepen, inclusief de beloningen en sancties.

In de praktijk doen zich situaties voor waarin fysiek beperkend handelen noodzakelijk is, omdat er een onveilige situatie ontstaat voor de leerling zelf, medeleerlingen, teamleden en/of bezoekers.

De Mgr. Hanssen legt de voorwaarden, regels en afspraken vast in het veiligheidsplan en de daaronder vallende protocollen. De protocollen zijn te vinden in het vademecum van onze school en onze website.

Het is belangrijk te realiseren dat er vooraf geen kant en klaar advies of plan kan worden opgesteld over hoe te handelen in alle situaties. Iedere situatie is anders, ieder kind is anders en iedere keer maakt een professional op basis van opgedane kennis en ervaring een professionele afweging hoe te handelen in deze specifieke situatie. Het is essentieel om daarover met elkaar *in gesprek te gaan en te blijven*: evalueren van situaties waarin fysiek beperkend is opgetreden, elkaar feedback geven op elkaars handelen, benoemen van de afwegingen die je hebt gemaakt als professional. En van de nieuwe ervaringen leren in de praktijk. Daarmee voelen professionals zich handelingsbekwaam.

Richtlijn fysiek- en/of vrijheidsbeperkend handelen

Deze richtlijn bestaat uit bouwstenen die betrekking hebben op fysiek- en/of vrijheidsbeperkend handelen. Door in gesprek te gaan over deze bouwstenen, kan het bestaande veiligheidsprotocol van de school getoetst en aangescherpt worden. De richtlijn schrijft niet voor, geeft niet aan wat wel of niet mag, maar helpt om binnen de school het gesprek te voeren over de (te maken) afspraken.

²Per 1 augustus 2015 zijn de scholen in het primair en voortgezet onderwijs verplicht als gevolg van een aanpassing van de onderwijswetten (Wet veiligheid op school) zorg te dragen voor een veilige school.

³ Hij gaat er vanuit dat iedereen zichzelf en het eigen bestaan in een zinvol verband wil begrijpen. Dit 'begrijpen' heeft meerdere kanten: het is zowel cognitief, intuïtief als gedragsmatig. En betreft dus zowel de manier van denken, van voelen als van doen. Morele waarden spelen een fundamentele rol in de theorieën van Frankl. Waarden die met name belangrijk zijn, zijn houding, creatie en ervaring. Deze relatie tussen innerlijke kracht en de toekomst is de link die het individu definieert.

UITGANGSPUNTEN

De volgende uitgangspunten zijn leidraad bij het opstellen en gebruiken van dit protocol:

- **Vrijheidsbeperking (en onvrijwillige zorg)**

Het uitgangspunt is om geen of zo weinig als mogelijk vrijheidsbeperking (of onvrijwillige zorg) toe te passen. *Subsidiariteit, proportionaliteit en effectiviteit* van de genomen maatregelen moeten in acht worden genomen. *Subsidiariteit* betekent dat de gekozen maatregel noodzakelijk en het minst ingrijpend is. *Proportionaliteit* houdt in dat de maatregel niet zwaarder is dan strikt noodzakelijk en past bij de ernst van de situatie. *Effectiviteit* betreft de verwachting dat de gekozen maatregel effectief is.

- **Evalueren van vrijheidsbeperking (en onvrijwillige zorg)**

De genomen maatregelen moeten worden geëvalueerd na afloop of gedurende de maatregel indien deze langdurig van aard is. Aan de hand van de evaluatie wordt bepaald of de maatregel moet worden bijgesteld. Per evaluatiemoment wordt bepaald wie er bij aanwezig moet(en) zijn.

Uit: Moonen, Held & Leeman (2011)

Het is voor professionals op de Mgr. Hanssen noodzakelijk dat zij het fysiek- en/of vrijheidsbeperkend handelen afstemmen op de *communicatieve competenties* en het niveau van de *sociaal-emotionele en cognitieve ontwikkeling* van de leerling. Daarbij komen situaties voor waarbij leerlingen niet als vanzelfsprekend middels taal bereikbaar zijn. Bij onze leerlingen moet een teamlid soms handelen, zonder dat de leerling de bedoeling (volledig) begrijpt. Niet handelen is echter geen optie. Het teamlid maakt in dat geval zelf een afweging en kan die afweging verantwoorden. Door de situatie met collega's te evalueren, leren wij als team van de situatie.

BOUWSTENEN VAN DE RICHTLIJN

In dit protocol komen de volgende bouwstenen aan de orde.

1. communicatie tussen besturen, management en professionals van school
2. definitie van gedrag en maatregel
3. communicatie met ouders en leerlingen
4. proportionaliteit en subsidiariteit
5. taakverdeling
6. melding en verantwoordelijkheid
7. evaluatie
8. nazorg
9. klachten
10. professionalisering

1. Communicatie tussen besturen, management en professionals van school

Onze visie en afspraken zijn opgenomen in het schoolplan en het veiligheidsplan. Daarop heeft de MR instemmingsrecht. Gemaakte afspraken over fysiek- en/of vrijheidsbeperkend handelen worden vastgelegd in dit protocol. Wij zullen vervolgens in gesprek blijven over deze afspraken, door praktijksituaties te evalueren en daarvan te (blijven) leren, als individu, als team en als samenwerkende organisaties. Zo creëren we een transparante omgeving.

2. Definitie van gedrag en maatregel

- 2.1 Escalatie van gedrag van een leerling (welk gedrag vertoont de leerling). De aard van agressief gedrag kan onderscheiden worden in de volgende categorieën:

Categorie 1: Verbaal geweld : uitschelden, schreeuwen, discrimineren;

Categorie 2: Dreigen met geweld in woord en gebaar met betrekking tot personen "Ik zal jou/jullie/je collega..... Het dreigen met een mes e.d. valt hier ook onder.)

Categorie 3: Het vernielen/dan wel poging tot het vernielen van persoonlijke bezittingen, inventaris of gebouw.

Categorie 4: Fysiek geweld : het op enigerlei toebrengen van pijn en/of letsel. (Schoppen, slaan, vastpakken, gericht met iets gooien, etc.)

Om onze leerlingen en medewerkers zoveel mogelijk te beschermen tegen deze vormen van agressie en geweld handelen we zoals beschreven staat in dit protocol.

- 2.2 Onacceptabel grensoverschrijdend gedrag van de leerling die:

- persoonlijk gericht is (dit geldt ook voor verbale agressie)
- fysiek gericht is
- leidt tot vernieling van eigendommen
- uitingen met zich meebrengt die dermate hevig zijn dat de medewerker zich persoonlijk bedreigd voelt.

Let wel: dit is een subjectief criterium dat gerespecteerd dient te worden.

- 2.3 De professional heeft een aantal handvatten ter beschikking om het gedrag van de leerling te beïnvloeden. We denken daarbij aan de interventies van PBS en mogelijke andere interventies die zijn afgesproken tijdens de leerlingbespreking en binnen de CLZ. Mogelijk ook dat advies dan wel hulp via onze externe zorgpartners gebruikt worden.
- 2.4 Onveilige situaties voor de leerling zelf, medeleerlingen, personeelsleden en/of anderen. Hieronder verstaan we: D e situatie waarbij agressie en geweld aan de orde is of die door het laten bestaan van de situatie vrijwel zeker zal leiden tot agressie en geweld of gevoelens van acute fysieke en/of psychische onveiligheid bij anderen.
- 2.5 Fysiek beperkend handelen.
Het teamlid mag ingrijpen wanneer een leerling de schoolregels overtreedt of zich anderszins ongewenst gedraagt. De professional moet handelen volgens protocol en in overeenstemming met de eigen professionele verantwoordelijkheid. Ieder teamlid mag fysiek ingrijpen om acuut (dreigend) gevaar af te wenden. Het fysiek ingrijpen bestaat uit het vastpakken en -houden van een leerling en wanneer nodig het wegleiden van een leerling uit een situatie met behulp van vasthouden. Holding; het fixeren van een leerling, is enkel bedoeld om de leerling te beschermen en rustig te laten worden. Bij holding is, waar mogelijk, een tweede teamlid aanwezig. Fysiek aanpakken dient professioneel, integer en vanuit een emotioneel neutrale houding plaats te vinden.

Als richtlijn voor fysiek ingrijpen wordt onderstaand schema gehanteerd:

	Leerling is wel aanspreekbaar	Leerling is niet aanspreekbaar
Leerling werkt wel mee	Geen fysieke ingreep nodig	Geen fysieke ingreep nodig, kans op ingrijpen aanwezig
Leerling werkt niet mee	Door communicatie en proportioneel fysiek ingrijpen tot meewerken bewegen	Fysiek ingrijpen. Contact blijven zoeken

Uitgangspunten:

1. Fysiek ingrijpen is een uiterst middel.
Alle andere pedagogische hulpmiddelen hebben onvoldoende geholpen en er is een onveilige situatie of deze dreigt te ontstaan. Er zijn altijd stappen aan voorafgegaan en er zullen altijd acties op volgen om soortgelijke situaties in de toekomst te voorkomen. Hoewel fysiek ingrijpen een machtsmiddel is, blijft de ingreep er op gericht om de veilige situatie te herstellen.
2. De afhandeling van het conflict is erg belangrijk. De leerling zelf, maar ook de leerlingen die bij het conflict betrokken raken, moeten weten dat fysiek ingrijpen nooit 'normaal' is.
3. Een teamlid moet vanuit een professionele houding kunnen handelen. Fysiek ingrijpen kan alleen als hij/zij emotioneel niet te zeer bij het conflict betrokken

is of dreigt te raken. Als hij/zij dit niet kan, dan zal een ander personeelslid ingeschakeld worden. Dit moet tijdig gebeuren, het kan fysiek ingrijpen voorkomen.

4. Daar waar fysiek ingrijpen noodzakelijk is, wordt zo veel mogelijk een tweede personeelslid gevraagd om bij te springen.

Dit heeft meerdere redenen:

- een tweede teamlid kan de-escalerend werken.
 - de teamleden kunnen van elkaar zien of de emotionele betrokkenheid niet te groot wordt.
 - met twee personeelsleden is de kans op een worstelpartij waarbij leerling en/of teamlid elkaar letsel aanbrengen minder groot.
5. Fysiek ingrijpen gebeurt proportioneel en stopt zodra de onveilige situatie is opgeheven. Tijdens en na een fysieke ingreep blijft herstellen van contact belangrijk. Teamleden zullen duidelijk aangeven wat er verwacht wordt van de leerling en wanneer de fysieke ingreep niet meer nodig is. Het is belangrijk om te blijven praten met de leerling. Het is belangrijk om contact met de leerling te blijven houden en belangrijk als hulpmiddel om zelf rustig te blijven.

Aanpak:

- het teamlid beoordeelt of er sprake is van een onveilige situatie.
- het teamlid beoordeelt of fysiek ingrijpen nodig is.
- het teamlid handelt volgens de uitgangspunten.

- 2.6 Een vrijheidsbeperkende maatregel kan bestaan uit een waarschuwing, strafwerk, corrigerende- of preventieve time-out, een berisping, schorsing of verwijdering (schorsing en verwijdering zijn wettelijke maatregelen die aan specifieke voorwaarden en vereisten moeten voldoen) en die beschreven staan in ons Veiligheidsplan.

3. **Communicatie met ouders (en leerlingen)**

Het is essentieel dat ouders (en leerlingen) al bij het eerste gesprek, de intake, met de school (intake van de leerling) geïnformeerd worden over de geldende afspraken rondom het waarborgen van de veiligheid van de leerling en/of diens omgeving. Dat zij weten welk gedrag van leerlingen wel en niet wordt getolereerd en welke afspraken er gelden voor het handelen van de professionals op de Mgr. Hanssen om veiligheid te waarborgen. Ook worden ouders (en leerling) indien nodig bevraagd op mogelijke signalen van onveilig gedrag bij hun kind en op welke manier gede-escaleerd kan worden. Zo weten ouders hoe er wordt omgegaan met agressief gedrag van kinderen, welke methoden voor de-escalatie worden gebruikt en wanneer welke maatregelen worden genomen. Daarnaast krijgen ouders uitleg over de wijze waarop zij in geval van betrokkenheid van hun kind (actor(en), direct betrokkene(n), toeschouwer(s)), worden geïnformeerd over de situatie en de uitgevoerde maatregelen. Deze informatie maakt onderdeel uit van het schoolplan.

- 3.1 De school zal ouders en leerling bij de aanmelding informeren over het veiligheidsprotocol tijdens het intakegesprek en verwijzen naar de website: www.mgrhanssen.nl
- 3.2 De leerkracht en/of de ib-er zullen met de ouders inventariseren (indien relevant) hoe onveilig gedrag en fysiek ingrijpen bij hun kind kan worden voorkomen. Indien anders afgesproken kan ook een directielid of iemand anders van de schoolgeleding dit doen.
- 3.3 De leerkracht zal ouders direct informeren indien bij hun kind sprake is geweest van fysiek en/of vrijheidsbeperkend handelen. Indien anders afgesproken kan ook een directielid of IB-er dit doen.
- 3.4 De leerkracht en/of ib-er zullen ouders informeren indien de veiligheid van hun kind en/of diens omgeving in het geding is geweest. Indien anders afgesproken kan ook een directielid of IB-er dit doen.

4. Proportionaliteit en subsidiariteit

We maken bij fysiek ingrijpen verschil tussen functioneel fysiek contact en regulerend fysiek contact (zie¹ blz. 3). Regulerend fysiek contact is alleen toegestaan als gevaar voor de veiligheid van de leerling, andere leerlingen of collega's dreigt. Dit gevaar kan zowel fysiek als psychisch van aard zijn. In alle gevallen van vrijheidsbeperkend handelen moet er oog zijn voor de subsidiariteit (alternatieven), proportionaliteit (verhouding tussen doel en middel) en doelmatigheid (effect) van het handelen en moet, reeds eerder aangegeven, bij het opleggen van een maatregel tijdig aan de ouders en de leerling duidelijk worden gemaakt wat de reden, het doel en de tijdsduur van de maatregel is. De leeftijd van het kind speelt doorgaans wel een rol bij de beoordeling van het handelen. Op onze school zal naast de pedagogische gronden ook het ontwikkelingsniveau van het kind een zelfstandige factor van betekenis moeten zijn.

Het team van de Mgr. Hanssen probeert in principe te voorkomen dat zij fysiek beperkend moeten handelen. Zij zullen per situatie de inschatting maken welke handeling het meest effectief is. In eerste instantie handelen zij preventief of passen zij de-escalerende technieken toe. Echter, als de veiligheid van de leerling en/of diens omgeving in het geding is, moeten professionals weten op welke wijze zij kunnen of moeten ingrijpen. Niet ingrijpen is in een dergelijke situatie immers geen optie. Daarmee is fysiek- en/of vrijheidsbeperkend handelen een logische volgende stap in het pedagogische proces. Het team is bekend met de wijze waarop zij fysiek- en/of vrijheidsbeperkend mogen handelen. Dit betekent dat zij bekend zijn met de afspraken in het schoolplan en het protocol en getraind zijn en blijven met betrekking tot fysiek handelen. Zij kunnen hun handelen achteraf verantwoorden. Het nemen van te lichte of juist te zware maatregelen kan zeer ongewenste gevolgen hebben voor de leerling zelf, de klas en de collega's. Indien een fysieke- en/of vrijheidsbeperkende handeling wordt uitgevoerd, dan gelden hierbij de volgende uitgangspunten:

- 4.1 De handeling is noodzakelijk en het minst ingrijpend.

- 4.2 De handeling is niet zwaarder dan strikt noodzakelijk en past bij de ernst van de situatie.
- 4.3 Het is de verwachting dat de gekozen handeling effectief is.
- 4.4 Het teamlid maakt aan de leerling (naar vermogen) duidelijk wat de reden is voor het fysiek- en/of vrijheidsbeperkend handelen en maakt duidelijk wat de duur ervan is.
- 4.5 Het teamlid legt, indien nodig, uit aan andere leerlingen waarom de handeling is uitgevoerd.

5. Taakverdeling

Binnen onze school werken medewerkers in diverse functies samen in en rondom een klas met leerlingen. Het bevoegd gezag van de school, vertegenwoordigd door de algemeen directeur, is verantwoordelijk, ook voor het handelen van het personeel dat zij accepteert in de school. De goedkeuring van dit protocol betekent dat zij concrete afspraken maken over ieders taken voor de betreffende leerling(en). Er wordt tevens een taakverdeling afgesproken voor situaties waarin de-escalerend moet worden opgetreden of moet worden ingegrepen omdat de veiligheid van een leerling en/of diens omgeving in het geding is. In die situaties moet het team dat in de klas aanwezig is, weten wie welke handeling(en) uitvoert en of er aanvullende expertise kan worden ingeschakeld.

- 5.1 Ieder teamlid van de Mgr. Hanssen is bevoegd fysiek beperkend te handelen.
- 5.2 Ieder teamlid van de Mg. Hanssen is bevoegd is een vrijheidsbeperkende maatregel op te leggen.
- 5.3 De ib-er zal de achterwacht regelen en dit daarna kortsluiten met de CLZ om deze maatregel te borgen.
- 5.4 De ib-er en directie zetten in overleg met betrokkenen, in het belang van het kind acties uit, indien terugkeer naar de klas op dezelfde dag niet meer mogelijk is.
- 5.5 De directie adviseert het bevoegd gezag om een schorsing op te leggen volgens de voorwaarden en maatregelen conform de hiervoor geldende wettelijke afspraken.

6. Melding en verantwoording

Als zich een situatie heeft voorgedaan waarin de veiligheid van de leerling en/of diens omgeving in het geding was en de teamleden hebben gehandeld door middel van het opleggen van een passende maatregel, dient dit achteraf gemeld en verantwoord te worden. De Mgr. Hanssen legt zo objectief mogelijk vast welke situatie zich heeft voorgedaan en op welke wijze door welke professional is gehandeld in Eduscope Het is immers mogelijk dat derden na afloop van het fysiek en/of vrijheidsbeperkend handelen nazorg moeten uitvoeren of een betrokkene een klacht indient. Een heldere weergave van de situatie en de wijze waarop is gehandeld, is een belangrijk uitgangspunt voor een evaluatie (zie 7).

- 6.1 Ouders, ib-er en directie worden, direct, geïnformeerd over de toegepaste fysiek- en/of vrijheidsbeperkende handeling.

- 6.2 De betrokkenen leggen via mail, telefonisch en/of tijdens een gesprek verantwoording af over de toegepaste fysiek- en/of vrijheidsbeperkende handeling.
- 6.3 De betrokkenen zullen melding maken van het incident in Eduscope en in het Incidentenregister. (zie Vademecum)
- 6.4 De Mgr. Hanssen rapporteert jaarlijks over de aantallen en afhandeling van incidenten tijdens de presentatie van de risico, Inventarisatie en Evaluatie (RIE).

7. Evaluatie

Als een teamlid in de praktijk fysiek- en/of vrijheidsbeperkend heeft gehandeld en geregistreerd (in Eduscoop en incidentenregistratie), moet deze praktijksituatie altijd met betrokkenen worden geëvalueerd door directie/CLZ. Doordat een professional verantwoording aflegt over de uitgevoerde handeling of maatregel, feedback krijgt op het handelen en hierover in gesprek gaat, leren alle betrokkenen van de situatie.

Wat was de aanleiding voor de agressie? Wie heeft op welke wijze uitgebreid gehandeld? Welke maatregel(en) zijn genomen? Wie was er betrokken bij de situatie? Was de maatregel passend en proportioneel? Heeft de maatregel het gewenste effect gehad? Hoe hebben leerling(en), ouders, en teamleden de situatie ervaren? Het doorlopen van deze leercyclus is essentieel voor de individuele professional, maar eveneens voor het team en de organisatie als geheel.

Van een evaluatie kan veel geleerd worden: wat ging er goed, wat moet anders en wat kan anders? De leerervaringen van evaluaties moeten niet alleen per incident, maar ook breder door de organisatie worden gebruikt om te leren. Door jaarlijks een overkoepelende evaluatie voor meerdere teams (de hele organisatie) en de MR te houden, kan de vraag worden beantwoord of er wijzigingen moeten worden aangebracht in de afspraken in het protocol.

- 7.1 Dat het betrokken teamlid in Eduscope een evaluatie schrijft van de situatie. Daarbij zal het betrokken teamlid beschrijven wat de oorzaak, het gevolg en de mogelijke gedragsalternatieven zijn. Daarnaast zal het teamlid ook aangeven met wie deze situatie besproken is.
- 7.2 Minimaal 1x per jaar zullen praktijksituaties besproken worden met het team en directie via teamoverleg.
- 7.3 Intervisie wordt ingezet om van de (leer-)ervaringen van teamleden te leren en eventuele aanpassingen door te voeren in het Veiligheidsplan.

8. Nazorg

Een incident dat leidt tot fysiek optreden kan ingrijpend zijn voor alle betrokkenen (actor(en), direct betrokken leerling(en), medewerker(s) en toeschouwer(s) en kan leiden tot gevoelens van onveiligheid. Het is van belang voldoende aandacht te hebben voor ondersteuning van betrokkenen. Betrokkenen dienen de mogelijkheid te krijgen om terug te kijken op wat er is gebeurd en hun gevoelens te ventileren. Stel na afloop van ieder incident de vraag of er nazorg nodig is voor (één van) de betrokkenen en waaruit die zou moeten bestaan.

- 8.1 De leerkracht, betrokkenen en de IB-er zijn verantwoordelijk voor de nazorg aan de leerling(en), de ouders, de professionals, getuigen na toepassing van

de fysiek- en/of vrijheidsbeperkende handeling. Met daarbij aandacht voor terugkijken op het incident, het herstellen van contact/relatie, aanvullende gesprekken, evt. andersoortige hulp, wijzen op mogelijkheid tot indienen van een klacht. (Indien anders afgesproken kan ook een directielid of iemand anders van de schoolgeleding dit doen).

9. Klachten

Ook als er duidelijke afspraken zijn gemaakt over communicatie met ouders en leerling(en), proportionaliteit en subsidiariteit, taakverdeling, verantwoording en nazorg, is het mogelijk dat één van de betrokkenen achteraf een klacht indient. Via klachtenprocedure Vitus Zuid. Die mogelijkheid moet er ook nadrukkelijk zijn.

10. Professionalisering

Om veilig fysiek in te grijpen, is het noodzakelijk dat professionals deskundig zijn. Dit betekent dat zij gericht technieken kunnen toepassen volgens de uitgangspunten: veilig, deskundig, humaan, als laatste optie en voor zo'n kort mogelijke tijd. Daarvoor is scholing noodzakelijk. Wat is een onveilige situatie? Hoe kunnen onveilige situaties voorkomen worden? Hoe ga je om met een agressieve leerling? Professionals moeten zich handelingsbekwaam voelen in situaties waarin de veiligheid van een leerling en/of diens omgeving in het geding is. Adequate randvoorwaarden zijn nodig om fysiek ingrijpen naar leerlingen zoveel mogelijk te voorkomen en waar nodig verantwoord te kunnen toepassen. Van het personeel mag verwacht worden dat zij kennis van zaken hebben, zich respectvol en flexibel en tactvol opstellen en bewust stil staan bij hun eigen handelen en daarover in gesprek durven gaan met anderen. Het betekent echter ook dat ze de mogelijkheid moeten krijgen om door scholing en deskundigheidsbevordering deze expertise te verkrijgen. De school zet zich in om door middel van een training agressie interventie haar collega's handelingsbekwaam te maken. Bestuurders/managers zijn verantwoordelijk ervoor te zorgen dat medewerkers bekwaam zijn en blijven. Een goed veiligheidsbeleid voorziet in het op maat toespitsen van trainingen hierin. Na het accorderen van dit protocol zal de school de noodzakelijkheid en de wenselijkheid van training ten behoeve van 10.1-10.4 overwegen en uitvoeren.

BIJLAGEN

Protocol bij fysiek ingrijpen - verkorte versie -

1. Fysiek ingrijpen bij een conflict is alleen aan de orde als de veiligheid van de betrokkenen of diens omgeving in het geding is.

- Indien mogelijk vindt fysiek ingrijpen alleen plaats in aanwezigheid en/of in samenwerking met een collega (liefst niet door eigen leerkracht, roep iemand anders om hulp).
- De fysieke aanpak moet proportioneel zijn.
- Alleen (nog aan te leren) holdingtechnieken zijn toegestaan.

2. Er wordt door personeel geen aanvallend geweld gebruikt.

- Schoppen, slaan, bijten e.d. zijn niet toegestaan.
- Bij goede beheersing van de holdingtechnieken is aanvallend geweld niet nodig.
- Eigen veiligheid van personeel en anderen dan betrokken kind/jongere staat voorop (zie ook 3).

3. Hanteer het 7-stappenplan zoals aangeleerd wordt tijdens de trainingen holdingtechnieken.

- Veiligheid.
- Zeggen wat er gedaan wordt.
- Fixeren van betrokkene.
- Prikkelarm maken van de omgeving.
- Kalmeren.
- Overnemen door collega's.
- Afronding.

4. Direct na een heftig conflict vindt er collegiale opvang plaats.

- Direct na een heftig conflict vindt er een opvanggesprek plaats door een collega die niet/nauwelijks betrokken is geweest bij het conflict.
- Initiatief voor het opvanggesprek ligt bij de niet-betrokken collega.
- Het gesprek vindt plaats aan de hand van een checklist (Formulier fysiek ingrijpen).

5. Bij heftige conflicten en/of het bewust of onbewust pijn doen van betrokkenen is het verplicht dit te rapporteren.

In de rapportage moeten de volgende zaken terug te vinden zijn:

- Hoe was de sfeer op de groep (algemeen).
- Wat ging er aan het conflict vooraf.
- Wat is er ondernomen om fysiek ingrijpen te voorkomen.
- Hoe is het fysiek ingrijpen verlopen.
- Hoe is het conflict afgerond.
- Wanneer zijn de ouders geïnformeerd, met welke boodschap en hoe was hun reactie.

6. Er is een meldingsplicht bij de leidinggevende.

De leidinggevende zal bij melding aandacht besteden aan de volgende punten:

- Hoe is gaat het met het betrokken personeelslid.
- Hoe gaat het met het betrokken kind.
- Is er een juiste beslissing genomen om fysiek in te grijpen.
- Is er juist gehandeld.
- Zijn de ouders/verzorgers geïnformeerd en wat was hun reactie.
- Wat zijn de volgende stappen die eventueel nog ondernomen moeten worden.

7. Bij heftige conflicten en/of bewust of onbewust pijn doen van betrokkenen worden de ouders/verzorgers direct na het conflict geïnformeerd.

- Zo spoedig mogelijk na het fysiek ingrijpen worden ouders/verzorgers ingelicht over het conflict.
- Ouders wordt de toedracht van het fysiek ingrijpen verteld alsmede het verloop hiervan.
- Na fysiek ingrijpen (bij opzettelijk fysiek geweld van het kind) door leerkracht/ander betrokken personeelslid kan het kind door de ouders/verzorgers opgehaald. Deze beslissing zal altijd in overleg met de locatiedirecteur genomen worden. Het betreffende kind mag de klas weer in nadat er een gesprek met de ouders/verzorgers en locatiedirecteur heeft plaatsgevonden.
- Ouders worden op de hoogte gesteld van dit protocol.
- Ouders wordt verteld dat zij eventueel een klacht kunnen indienen en bij wie.

8. Ouders worden bij aannname op school op de hoogte gesteld dat het kan voorkomen dat er fysiek ingegrepen wordt door het personeel.

Concreet handelen bij agressie op de Mgr. Hanssen -verkorte versie-

- Vraag altijd om assistentie van een collega.
- Zorg ervoor dat je minimaal met zijn tweeën bent en laat je "externe" collega ingrijpen.
- De leerkracht is regisseur, de ondersteunende collega wacht instructies af van de leerkracht.
- Bij fysiek ingrijpen eerst 2 maal de leerling waarschuwen en de kans geven om te herstellen.
- Holding alleen wanneer de leerling een gevaar is voor zichzelf en de omgeving.
- Als een leerling te agressief gaat reageren neem je letterlijk afstand.
- Laat je nooit leiden door persoonlijke emoties, je bent de professional en dus neutraal.
- Breng de leerling zo snel mogelijk naar de achterwacht (bijv. bij een coördinator).
- Overleg, wanneer de leerling tot rust is gekomen, met de achterwacht over een zo spoedig mogelijke terugkeer in de groep.

- De achterwacht geeft geen mening in het bijzijn van de leerling over het incident.
Zijn/haar primaire taak is om de situatie voor de leerling te normaliseren. De achterwacht is neutraal.
- Elk incident wordt gemeld aan de ouder(s), verzorger(s) en gerapporteerd in Eduscoop en de incidentenregistratie
- Elke ingreep wordt geëvalueerd en beoordeeld.

7 STAPPENPLAN

1. Veiligheid

- Let op eigen veiligheid.
- Let op veiligheid van anderen.
- Let op de veiligheid van het kind.

2. Wees voorspelbaar.

- Geef aan wat je wilt in korte en heldere zinnen.
- Geef aan wat er gebeurt of gaat gebeuren.
- Blijf dit het hele proces doen.

3. Fixeren van het kind.

- In één keer stevig beetpakken.
- Indien nodig naar de grond brengen.
- Zorg dat hij/zij zo min mogelijk kan bewegen.
- Zorg dat hij zich niet pijn kan doen (bescherm zo nodig zijn/haar hoofd) met een kussen
- Terug naar stap 1.

4. Prikkelarm maken.

- Gezicht en bewegingsruimte beperken.
- Anderen de ruimte uitsturen of
- kind naar andere ruimte brengen.

5. Kalmeren.

- Niet ingaan op hetgeen gezegd of geschreeuwd wordt.
- Rustig inpraten op het kind.
- Niet praten over de aanleiding van het conflict.
- Enige doel is rustig worden.
- Houdt de regie.

6. Overnemen door collega('s)

- Neem eventueel de holdingtechniek over.
- Leg betrokkenen uit dat je niets met het conflict te maken hebt.
- Luister wel naar de aanleiding van het conflict, maar ga er niet op in.

7. Afronding.

- Drinken en opfrissen.
- In alle rust praten met betrokkene.
- Eventueel straffen.

- Uitleggen waarom je welke stappen genomen hebt.
 - Incident afsluiten en niet meer naar voren halen; vertrouwen en relatie met leerling vernieuwen
- 8. Wees voorzichtig met straffen.**
- Voorkom rancuneus straffen.

Noot: Bij het opstellen van dit protocol is gebruik gemaakt van de richtlijn 'fysiek beperkend handelen en/of vrijheidsbeperkende maatregelen binnen het onderwijs versie juni 2017' van School & Veiligheid, Nederlands jeugdinstituut en Landelijk expertise centrum speciaal onderwijs

Hoensbroek hoofdgebouw
Zandbergsweg 115, Hoensbroek
T 045 - 563 65 00

Hoensbroek dependance
Groenenweg 3, Hoensbroek
T 045 - 563 12 63

Roermond nevenvestiging
Jagerstraat 2, 6042 KA Roermond
T 0475 - 854 390

www.mgrhanssen.nl

